

BRYGGEN. FINNEGÅRDEN OG MURTASKEN. FARGEUNDERSØKELSE AV VESTFASADENE

Bf 248 Bergen. Verdenskulturminnet Bryggen

Tone M. Olstad & Brit Heggenhougen

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Bryggen. Finnegården og Murtasken. Fargeundersøkelse av vestfasadene Bf 248 Bergen. Verdenskulturminnet Bryggen	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 120/2016	Publiseringsdato 01.09.2016
	Prosjektnummer 1020490	Oppdragstidspunkt September 2015
	Forsidebilde Finnegården med murtasken. Vestfasade. NIKU. 2015	
Forfatter(e) Tone M. Olstad & Brit Heggenhougen	Sider 46	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Konservering	

Prosjektleder Tone M. Olstad
Prosjektmedarbeider(e) Brit Heggenhougen
Kvalitetssikrer Merete Winness

Oppdragsgiver(e) Skriv her

<p>Sammendrag</p> <p>Hanseatisk museums trebygning Finnegården, datert cirka 1702 skal heves på grunn av ustabilitet i grunnen, og murbygningen, den såkalte Murtasken, som er bygget inntil Finnegården skal i den forbindelse demonteres og senere gjenoppbygges. NIKUs har fargeundersøkt vestfasaden på begge bygningene og deler av nordfasaden på Finnegården. Undersøkelsen viste at Finnegården opprinnelig har vært hvitmalt, men har sannsynligvis vært rød malt siden slutten av 1800-tallet. Den ble trolig malt rød da Murtasken ble bygget i 1879. Undersøkelsen av Murtasken må sees som foreløpig og må suppleres med informasjon fra undersøkelsen av sørfasaden før denne plukkes ned.</p>
--

<p>Emneord</p> <p>1700-tallet, 1800-tallet, 1900-tallet, fargeundersøkelse, trebygning, murbygning</p>
--

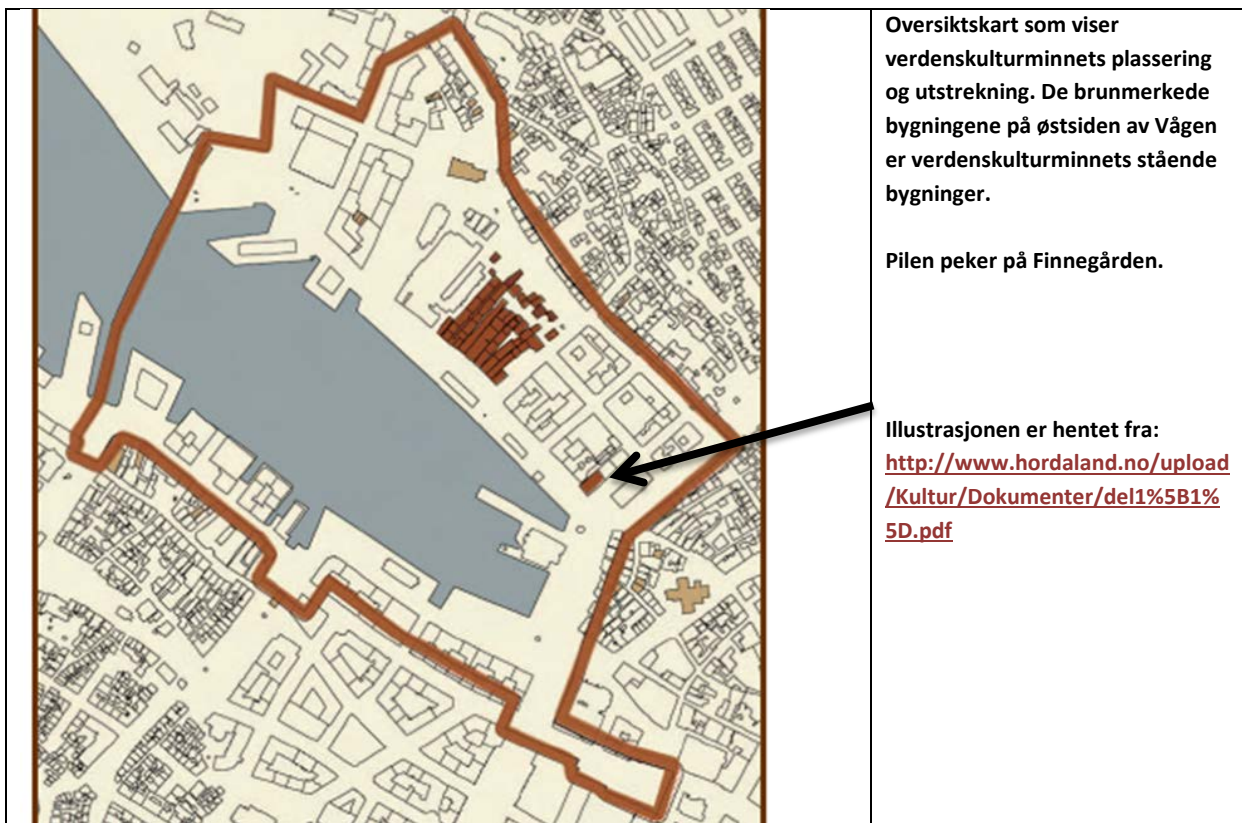
Avdelingsleder
 Nina Kjølse Jernæs, konstituert.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	7
1.1	Fargeundersøkelse på Finnegårdens eksteriør	8
1.1.1	Problemstilling og formål med undersøkelsen	8
1.1.2	Metode for undersøkelsen.....	9
2	Oppsummering og kommentar	10
3	Finnegården: Kort bygningsbeskrivelse.....	11
4	Bygningshistorikk.....	12
4.1	Historikk.....	12
4.2	Tegninger/plantegninger.....	13
5	Resultater av undersøkelsen	14
5.1	Malinglag funnet på Finnegårdens panel.....	15
5.1.1	Nyere fargelag på panel på Finnegårdens vestfasade.....	16
5.2	Malinglag funnet på pilaster/ profilert list under takutspring(kistebord) og etasjeskiller. ..	17
5.3	Periode 1: 1800-1850	18
5.4	Periode 2. 1850 -1900	19
5.4.1	Skiftet fra hvit fasade til rød; siste del av 1800-tallet.....	19
5.4.2	Røde oppmalinger av panelet	19
5.4.3	Oppmalinger av fasadedetaljer sammen med de røde panelfargene	21
5.4.4	Første røde oppmaling; sannsynligvis 1879	21
5.4.5	Fargekoder for første røde oppmaling av panelet	22
5.5	Periode 3. 1900-1950	22
5.5.1	Museumsperioden; rød panelfarge oppmalt mellom 1920 – 1925/27	23
5.6	Periode 4. 1950 – 2000.....	24
5.6.1	1970-tallet	24
5.6.2	1990-tallet	24
5.6.3	Nåværende farger	25
5.7	Forslag til fargebruk ved oppmaling av Finnegården	26
5.7.1	Malingsanvisning	26
6	Murtasken. Fasade mot vest	28
6.1	Malinglag funnet på Murtaskens vestfasade.	28
6.1.1	Veggfelt.....	28
6.1.2	Lisener/glattpussede områder.	29
6.1.3	Malinglag funnet på Murtaskens vestfasade. Vinduer.	29
6.2	Kommentar til undersøkelsen av murtasken	31
6.3	Forslag til fargebruk ved oppmaling av Murtasken.....	31
7	Litteratur/Kilder.....	31
8	Vedlegg	32
8.1	Vedlegg 1. Historikk. Oversikt over endringer i fasaden.	32
8.2	Vedlegg 2. Finnegården. Dateringstabell	36
8.2.1	Reparasjon av døroverstykket til dør i vestfasaden i Finnegården	38
8.2.2	Reparasjon av vinduer i Finnegården	39
8.2.3	Reparasjon av skiltet på nordveggen.	41
8.3	Materialprøver	43

1 Innledning

Bryggen i Bergen ble skrevet inn på UNESCOs liste over verdensarv i 1979.¹ På nettstedet for Norges verdensarv² beskrives Bryggen blant annet med: «De karakteristiske rekkene med hus med gavlen mot sjøen er eksempel på en type arkitektur som har eksistert i nærmere 900 år. Bygningene på Bryggen ble konstruert med parallelle husrekker vinkelrett innover fra kaifront, på en eller to sider av en felles gårdspassasje. Strukturen har bestått siden middelalderen. I husene var det både boliger, kontorer og lagerrom for en internasjonal handel med tørrfisk».³

Vestfasadene på Bryggen er fargeundersøkt av NIKU på oppdrag fra Riksantikvaren.⁴ Ved utgangen av 2014 var alle vestfasader undersøkt, bortsett fra Bugårdens vestfasade (bygning BA), hvor kun første etasje er undersøkt, vestfasadene til Jacobsfjorden (bygning 3A) og Holmedalen (bygning 9A) og Finnegården.

Målet er at alle vestfasadene skal fargeundersøkes og at elementene på fasadene skal dateres.⁵

¹ <http://whc.unesco.org/en/list/59>

² <http://www.norgesverdensarv.no/>

³ For mer informasjon, se også: <http://www.hordaland.no/upload/Kultur/Dokumenter/del1%5B1%5D.pdf>

⁴ Rapporter etter de utvendige fargeundersøkelsene finnes i Riksantikvarens arkiv.

⁵ Olstad, T.M., Carniel, F. & Mørk, E. 2014. Verdenskulturminnet Bryggen i Bergen. Dateringskart. Vestfasaden. NIKU oppdragsrapport 185/2014.

1.1 Fargeundersøkelse på Finnegårdens eksteriør

Anlegg	
Top. ant. nr.	Bf 248
GAB-nr.	167/1659
Adresse	Finnegårdsgaten 1a
Sted	5000 Bergen
Bygning	
Hus - Panelt tømmerbygning,	

1.1.1 Problemstilling og formål med undersøkelsen

Det er besluttet at Finnegårdens fundamentering skal rehabiliteres og at bygningen i den forbindelse skal heves. Murtasken skal sannsynligvis plukkes ned og bygges opp igjen etter at Finnegården (trebygningen) er hevet (Lohne 2013).

På oppdrag fra Riksantikvaren har NIKU, Norsk institutt for kulturminneforskning utført utvendige fargeundersøkelser på Finnegårdens trefasade mot vest og nord⁶, og Murtaskens vestvegg. Målet for undersøkelsen var å finne bygningsfasadenes fargehistorikk og sammenhengen mellom fargene på bygningene i forskjellige perioder, samt datere elementene på fasadene i den grad dette er mulig.

⁶ Kun nordvegg frem til port i veggen mot vest.

I undersøkelsen er hovedvekten lagt på Finnegårdens vestfasade. Undersøkelsen ble utført i september 2015 av NIKU v/ malerikonservatorene Brit Heggenhougen og Tone Marie Olstad.

1.1.2 Metode for undersøkelsen

Fargeundersøkelsen ble gjort ved lagsvise avdekkinger og registrering av malinglag, stikkprøver med skalpell på bygningselementene, vurdering av overflater, samt tolkning av materialprøver i mikroskop ved høyere forstørrelse ved NIKUs konserveringsavdeling i Oslo. Mikroskopi av tverrsnitt av malingsprøver ble brukt både for å supplere avdekkingene og for å datere malingslagene. For eksempel, baserer dateringen av hvite pigmenter seg delvis på at pigmentet blyhvitt fluorescerer jevnt ved ultrafiolett (UV) belysning, mens pigmentet sinkhvitt inneholder materialer som glittr med mange små lyse partikler. Blyhvitt gikk ut av alminnelig bruk på grunn av giftighet og ble erstattet av sinkhvitt på midten av 1800-tallet, men ble ikke forbudt før på 1920-tallet.

Perioder og dokumentasjon av funn; lagskjema

Malinglagene som ble funnet på de undersøkte bygningselementene er ført inn på periode- og/eller lagskjema for fargeundersøkelser. Periodeinndelingen gjenfinnes i lagskjemaenes dateringskolonner. Periodene er basert på kjente dateringer i bygningshistorikken. Med "periode" mener vi tiden fra en større, omgripende oppussing og endring, til en neste. Det må understrekes at dateringene kun må oppfattes som veiledende.

Fargeregistrering

Periodeskjemaene gir et oversikt over fargesettinger i de forskjellige periodene med fargenavn for de eksponerte malinglag. Fargeregistrering ble gjort ved bruk av Natural Color System (NCS) som er et system for fargebeskrivelse. Fargekodene skal i de fleste tilfellene oppfattes som veiledende, både fordi malinger forandrer farge over tid, og fordi det sjelden er mulig å finne én NCS-kode som fullstendig samsvarer med den avdekkete fargen. Dersom det er oppgitt to koder med skråstrek mellom, anses fargen å ligge mellom de to kodene. Det må også tas høyde for at de avdekkete malingene gjerne er skitne, avblekete og nedslitte, og at fargene derfor kan se annerledes ut enn da malingene ble påført. Av samme grunn kan avdekkinger gjort på forskjellige steder av opprinnelig identiske malinger, i noen tilfeller bli registrert på lagskjemaene med forskjellige fargekoder. Oljen i oljebaserte malinger gulner når den ikke utsettes for lys. Det betyr at de fargene som avdekkes vanligvis er for varme eller gule i forhold til hvordan de opprinnelig har vært. Oljen vil blekes når fargen står fremme i lyset. Ved en eventuell oppmaling, bør anbefalte farger justeres på stedet mot avdekkingsprøver som har vært eksponert for dagslys i et par måneder.

Materialprøver

Det ble tatt ut prøver av malinglagene for undersøkelse i mikroskop. Disse er ført inn i NIKUs register over materialprøver. Liste over prøvene følger som vedlegg til denne rapporten.⁷ Digitale fotografier er tatt med SPOT kamera og lagret i TIFF-filformat. Materialprøvene oppbevares hos NIKU.

Analyser

Det er ikke utført pigmentanalyser av malinger.

⁷ Materialprøver er støpt inn i Technovit 2000 LC, en syntetisk kunstharpiks og slipt vinkelrett med MicroMesh mellom 4000 og 12000µm. Prøvene er undersøkt med et NIKON Labophot-2 lysmikroskop med 50x, 125x og 250x forstørrelse i både normallys og ultrafiolettlys med UV filter (EX 330-380nm, DM 400, BA 435).

Fotografier

Digitale fotografier er tatt i løpet av undersøkelsen og finnes lagret hos NIKU og Riksantikvaren. Både de originale filene og bildene i denne rapporten er lagret. Bildene er tatt som hjelp for og dokumentasjon av undersøkelsen. De er ikke en dokumentasjon av bygningen. Der ikke annet er nevnt er foto brukt i rapporten tatt av NIKU.

Malematerialer

Malingene som omtales i rapporten er oljebasert dersom bindemiddelet ikke nevnes spesielt. Det vil si linoljebasert malinger dersom de er eldre enn ca. 1950, mens nyere malinger sannsynligvis er basert på alkydoljer.

Rapportering

Denne rapporten er delvis produsert ved bruk av KTools v/K-Konservator basert på opplysninger, bilder og data som er lagret hos NIKU. Lagskjemaer ligger i basen KTools.

2 Oppsummering og kommentar

Fargeundersøkelser på eksteriør er alltid krevende. Dette gjelder særlig når malinglagene er veldig slitte før ny maling er påført og når påfølgende lag er like i farge og konsistens, - slik det er på Finnegårdens fasade. Vanligvis vil undersøkelser av tverrsnitt av materialprøver kunne supplere informasjonen fra avdekkingstrappene på fasaden. I dette tilfellet ga snittene lite tilleggsinformasjon. Mangel på informasjon om bygningens nyere vedlikeholdshistorie har også komplisert undersøkelsen.

Finnegården

Vi er usikre på om det panelet vi har funnet som det eldste på fasaden er det originale panelet på Finnegårdens vestfasade. Det er funnet panel fra i alle fall tre perioder. Den eneste av disse periodene som er datert er «museumsperioden», dvs da første etasje ble bygget om mellom 1920 og 1925/27. Deler av vinduene kan være de opprinnelige 1700-tallsvinduene, men de ble omfattende reparert på 1990-tallet og da ble all maling fjernet. All vindusomramming er fra 1990-tallet.⁸ Loftsvinduet med omramming er sekundært og deler er nyere og fra 2014/15. De eldste elementene på fasaden som fortsatt har malinglag bevart er lisener/pilastre, belistning under vannbrett for etasjeskillere, kistebord og tannsnittdekor under kistebordet, samt deler av vindskiene. Døromrammingen nord på på vestfasaden med det rike døroverstykket kan være opprinnelig, men dette er usikkert. Døroverstykket er delvis en kopi. Labankdøra med omramming i vestfasaden er nyere enn museumsfasaden.

Murtasken

På Murtasken var store deler av pussen fjernet. Vi fant kun små områder med flere lag puss og meget små områder med flere lag maling. Resultatene av undersøkelsen av murtaskens vestfasade er derfor meget usikre. Undersøkelsen må sees som foreløpig og må suppleres med informasjon fra undersøkelsen av sørfasaden før denne plukkes ned.

⁸ Informasjon fra Ivar Johansen, Villa Service og Antikvarisk Verksted

3 Finnegården: Kort bygningsbeskrivelse

Finnegården er en tømmerbygning i tre etasjer pluss loftsetasje. Bygningen har liggende panel med vannbrett over vinduene i hele bygningens bredde som skille mellom 2. og 3. etasje og mellom 3. etasje og loftsetasjen.

Første etasje har labankdør med stående panel omtrent midt på fasaden. Hoveddøren er nord på fasaden. Denne har en rik omramming. Mellom de to dørene er det et høyt, smalt vindu.

Vinduene i 2.- og 3.etasje er krysspostvinduer. Vinduene i 2.etasje er større enn vinduene i 3.etasje. De tre vinduene mot sør i 2.etasje danner et sammenhengende vindusfelt, mens der er noe avstand til de to vinduene som står sammen på norddelen av fasaden. Vinduene er av samme type, men beslagene varierer noe. De seks vinduene i tredje etasje er parvis plassert forholdsvis symmetrisk på fasaden. Loftsetasjen har et rundt vindu.

Det er doble vindskier. Mellom takutspring og panel er det skåret og profilert belistning. Vinduene har profilert belistning med rombedekor på geriktene i 2.etasje. Fasadeelementene er fra flere perioder.

Detalj fra eldre dekor under takutspring

Detalj fra kopigerikt loftsvindu

Murtasken er i tre etasjer nygotiske elementer. Fasaden er en blanding av slemmet og malt tegl og pussede flater. Den øverste delen av fasaden er dekket av metall som er bukket og tilpasset arkitekturen.

Detalj fra murtasken som viser forskjell i overflaten mellom slemmet og malt tegl og pussede flater. Forskjellen følger fargen.

Øvre del av fasaden med metallbeslag

4 Bygningshistorikk

Finnegården var Det Tyske Kontors største kjøpmannsstue, og ble oppført etter en stor brann på Bryggen i 1702.⁹ Hanseatisk Museum ble etablert i 1872, og Murtasken eller "Finnegårds-Bazaren" ble bygget i 1879.¹⁰

4.1 Historikk

Tabellen nedenfor viser hendelser som kan være av betydning for fargehistorikken og endringer på fasaden. Se også vedlegg 1. Bygningshistorikken er stor grad basert på arkitekt Jan Lohnes rapport fra 2013.¹¹ Se vedlegg 1 og 2.

Tabell over viktige hendelser

Datering	Hendelser
Etter 1702	Bygningen er trolig bygget opp forholdsvis raskt etter brannen i 1702. ¹²
1816	En akvarell av Bryggen, malt av F. Dreyer, viser Finnegården og de andre brygge-fasadene som hvite. Finnegården ser ut til å være panelt.
1865	Handelsmann Johan Wilhelm Olsen ¹³ kjøper Finnegårdens stue nr. 1. Han så verdien av kulturminnet Bryggen, tok vare på bygningen, samlet på gamle gjenstander og dokumenter som ble kassert fra de andre bryggene. ¹⁴
1872	26 juli 1872 var Prins Oscar Fredrik på besøk i Finnegården og han ga Olsen støtte til bevaringsarbeidet. Datoen for dette besøket regnes som <i>Det Hanseatiske Museums</i> stiftelsesdag og museet har vært drevet sammenhengende her siden da. Bilder viser at sjøboden da hadde den originale vestfasaden og den eldre tasken av tre mot sør.
1879	Murtasken ble bygget inntil Finnegårdens sydside. Fasaden på sjøboden (første etasje av Finnegården) ble også endret med buede vinduer på gatenivå
1898	Johan Wilhelm Olsen dør. <i>Christian Koren Wiberg er museumsdirektør</i> ¹⁵
1916	Kommunen kjøper gården. <i>Christian Koren Wiberg ansatt som museumsdirektør</i>
1920-25/27	Fasaden tilbakeføres, til antatt opprinnelig utseende ¹⁶
1945	<i>Christian Koren Wiberg slutter som museumsdirektør</i>
1953	<i>Bernt Lorentzen ansatt som museumsdirektør</i>

⁹ 1702: Den aller største bybrannen i Bergens historie som la 7/8 av byen i aske, inkludert Bryggen.

http://no.wikipedia.org/wiki/Bybranner_i_Bergen

¹⁰ Lohnes.J. 2013. Det Hanseatiske museum. Setningsproblemer. Rapport nr.2. Bergen kommune. Upublisert. Sendt NIKU fra SWECO i 2015.

¹¹ (Lohne 2013)

¹² Bygget i 1704 ifølge Prosjekt Bryggen, se <http://prosjektbryggen.no/aktorene/formidling-og-andre-aktorer-pa-bryggen/hanseatiske-og-schotstuene/> Besøkt 110116

¹³ Kjøpmann Johan Wilhelm Wiberg (fra 1858: Olsen) (1829–98) (https://nbl.snl.no/Christian_Koren_Wiberg Besøkt 110116)

¹⁴ Wiberg/ Olsen drev nordlandshandel i gården, «*men ofret samtidig så mye tid og penger på å gjøre de gamle stuer om til museum at det gikk ut over forretningen og endte med fallitt. Museet fikk han likevel beholde,...*» (https://nbl.snl.no/Christian_Koren_Wiberg Besøkt 110116)

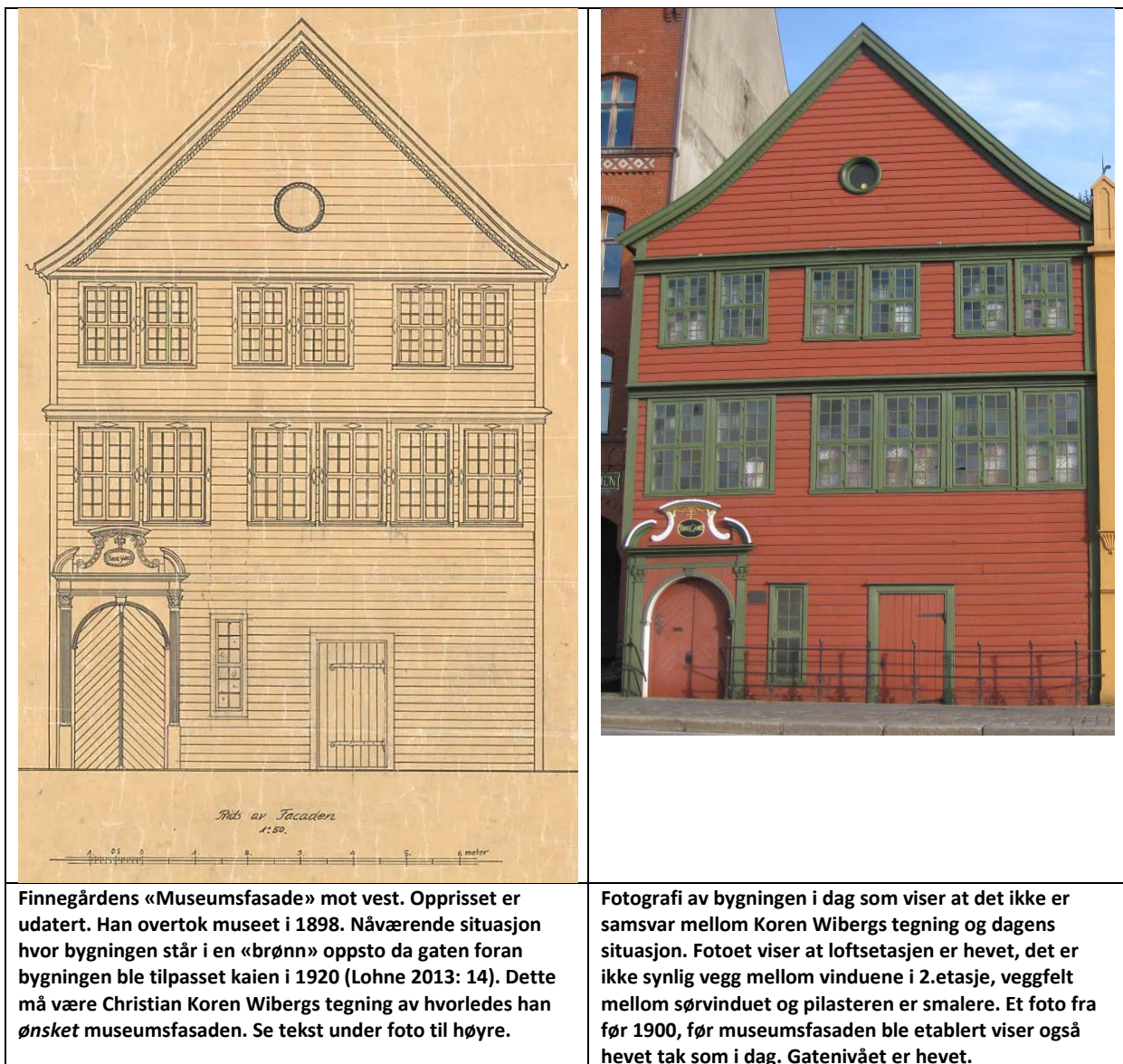
¹⁵ Informasjon om direktørene fra: Hilde Grotnes Arnesen, Konsulent/driftsleder, Museum Vest, Det Hanseatiske Museum og Schøtstuene, Finnegården 1a, 5003 Bergen

¹⁶ «*Ut fra eldre bilder ser en at tilbakeføring av fasaden skjer ca. 1920 – 22*». (Lohne.J. 2013:6). 1925-1927 I årsberetning fra 1926 -27 fremkommer det at sjøboden var brakt tilbake til sitt opprinnelige utseende. (Lohne.J./Sweco rapport nr.2:14)

Datering	Hendelser
1954-1971	Vinduene i tasken endret i 1954. På nordsiden ble det foretatt en hovedreparasjon i 1958, som også omfattet støpearbeider og vedlikehold av stolpeverket. En gang etter 1965 ble det også bygget en branntrapp på nordsiden, denne ble bygget inn i 1995. Det har vært ulike arbeider knyttet til refundamentering av bygget, først i 1971-71. da ble også gulvet i sjøboden hevet.
1972	<i>Bernt Lorentzen slutter som museumsdirektør</i>
1979	Finnegården med på UNESCOs verdensarvliste, sammen med resten av de eldste bygningene på Bryggen. <i>Marco Trebbi ansatt som museumsdirektør</i>
2010	<i>Marco Trebbi slutter som museumsdirektør.</i>
2011-2015	<i>Marianne L. Nielsen var museumsdirektør</i>

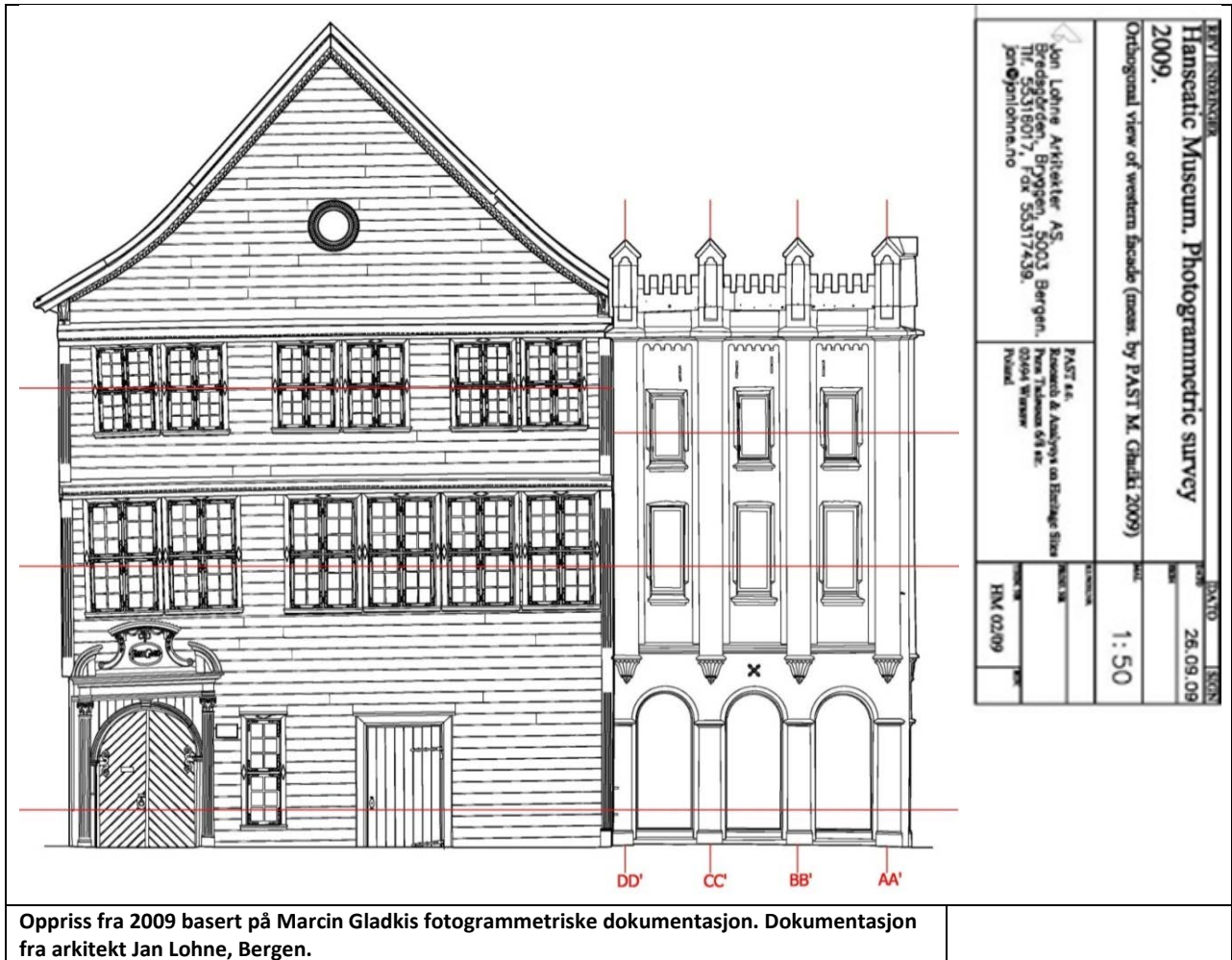
4.2 Tegninger/plantegninger

Arkitekt Jan Lohne har gitt NIKU tegninger, oppriss og plantegninger fra forskjellige perioder.

Finnegårdens «Museumsfasade» mot vest. Opprisset er udatert. Han overtok museet i 1898. Nåværende situasjon hvor bygningen står i en «brønn» oppsto da gaten foran bygningen ble tilpasset kaien i 1920 (Lohne 2013: 14). Dette må være Christian Koren Wibergs tegning av hvorledes han ønsket museumsfasaden. Se tekst under foto til høyre.

Fotografi av bygningen i dag som viser at det ikke er samsvar mellom Koren Wibergs tegning og dagens situasjon. Fotoet viser at loftsetasjen er hevet, det er ikke synlig vegg mellom vinduene i 2. etasje, veggfelt mellom sørvinduet og pilasteren er smalere. Et foto fra før 1900, før museumsfasaden ble etablert viser også hevet tak som i dag. Gatenivået er hevet.

5 Resultater av undersøkelsen

For fargehistorikken til Finnegårdens og Murtaskens eksteriør, har NIKU valgt å inndele funnene etter fargeundersøkelsen i 50-årsperioder basert på samme inndeling som for Dateringsskartet for vestfasadene som er under utarbeidelse.¹⁷

¹⁷ Olstad et al 2014.

5.1 Malinglag funnet på Finnegårdens panel

Tabellen er basert på avdekkingsprøve på nordveggen og kontrollavdekkinger på vestveggen¹⁸
Tolkning og datering av farge-lagene er basert på at vestfasaden og fremre del av nordfasaden ble malt opp samtidig. Erfaringsvis er det nesten ikke mulig å finne NCS-koder som samsvarer med malte engelskrøde farger. Kodene brukt her er de som er mest lik de funne fargene. Noen av de funne lagene er vurdert å kunne være undermalinger.

Lag	Materiale	Farge	NCS-kode tolket til antatt malt farge	Kommentar	Oppmaling/eksponert lag vurdert på stedet	Mulig datering
0	Treverk					
1	Olje-maling	Hvit/lys grå	S 3500-N			
2		Hvit ¹⁹		Olje eller smusslag på det hvite	Oppmaling 1	
3		Rødbrun, mørk	S 5040-Y70R (nærmeste kode)	Oljerikt lag	Oppmaling 2	1866-1879
4		Rødbrun, mørk		Endret og mørknet overflate		
5		Rødbrun, mørk, - lysere enn 4	S 5040-Y70R/ S 5040-Y80R		Oppmaling 3	
6		Rødbrun, mørk, omtrent som 3 og 4		Trolig endret overflate lag 5		
7		Rødbrun med markerte hvite partikler	S 5040-Y70R		Oppmaling 4	Museums-oppmalingen-1925/27?
8		Brun		Smusslag på lag 7		
9		Engelskrød	S 4550-Y80R	Endret og mørknet overflate	Oppmaling 5	
10		Engelskrød	S 5040-Y80R	Endret og mørknet overflate	Oppmaling 6	
11		Engelsk rød, markert rødere enn de foregående lagene	S 4550-Y80R		Oppmaling 7	
12		Engelskrød	S 5040-Y80R (koden er litt for mørk)	Nåværende farge (2015)	Oppmaling 8	Ikke datert, men er malt etter reparasjon av portalen i 1980-årene.

¹⁸ Prøve fra panel, nordvegg. 3.etasje. Nest øverste panelbord på veggen.

¹⁹ På prøvesteder på vestfasaden er det funnet opp til 4 lag hvitt. Fasaden er malt hvit iallfall 2 ganger.

Foto viser en avskrapning gjennom fargelagene i en linoljebære i malingen. Den orange pilen viser de lyse, tidligste fargelagene (nr. 1 og 2 i tabellen over). Den blå pilen viser det første, røde oljerike laget (nr. 3 i tabellen over).

5.1.1 Nyere fargelag på panel på Finnegårdens vestfasade

Dette er fargelag funnet som de eneste på sekundært panel på vestfasadens loftsetasje. Dette er fargelag som kan dateres til 1970-årene og fremover, ettersom panelutskiftning sannsynligvis ble gjort i 1970-årene. Fargelagene er også funnet som de tre nyeste lagene på panelet generelt på vestfasaden, og kan i periode tilsvare lag 11 og 12 på nordfasaden. Ifølge Arkitekt Jan Lohne ble vestfasaden malt etter 1995, trolig med Drygolin. I 2007/8 ble fasaden malt med linolje.²⁰

Lag	Materiale	Farge	NCS-kode tolket til antatt malt farge	Kommentar	Oppmaling/eksponert lag vurdert på stedet	Mulig datering
0	Tre					
1		Rød	S 4050-Y80R		x	1970-årene
2		Rød	S 4550-Y80R	Drygolin?	x	Etter 1995
3		Rød	S 5040-Y80R	Linoljemaling	x	Malt i 2007/8. Nåværende farge (2015)

²⁰ E-post 5.8.2016

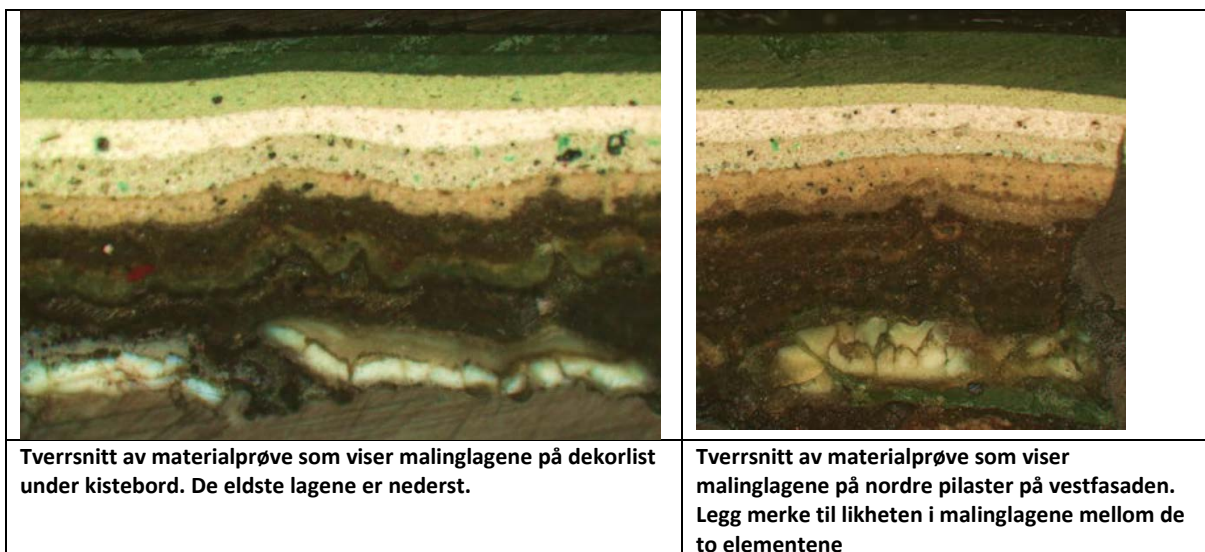
5.2 Malinglag funnet på pilaster/ profilert list under takutspring(kistebord) og etasjeskiller.

Med små avvik er de samme fargene funnet på bygningselementer som i dag (2015) er malt grønne.

Tabellen er basert på lag funnet på dekorlist under kistebord.

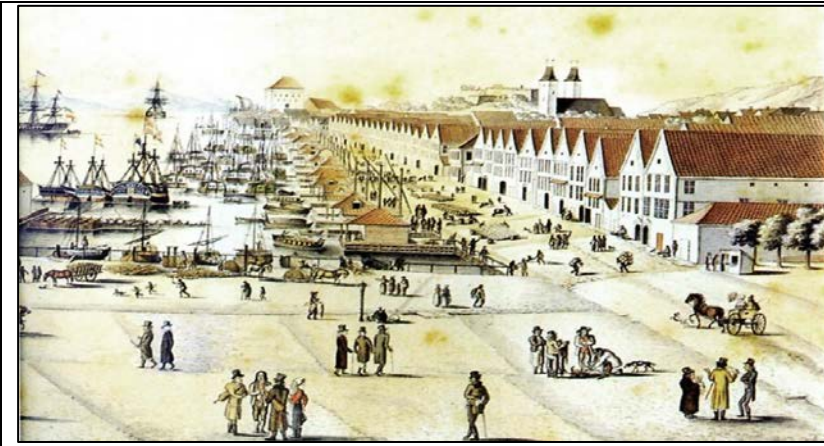
Lag	Materiale	Farge	NCS-kode tolket til antatt malt farge	Kommentar	Oppmaling/eksponert lag vurdert på stedet	Mulig datering
0	Treverk					
1	Olje-maling	Hvit			x	
2		Grå, lys	S 3502-Y*		?	
3		Grønn, mørk	S 8010-G50Y / S 7020-G30Y		x?	1879, første røde oppmaling?
4		Grønn, grålig, mørk	S 7010-G90Y		x	
5		Grønn, grålig	S 6020-G70Y **			
6		Grå		Tynt lag		
7		Beige, mørk	4010-Y10R	Lag 7,8,9 og10 ligner fargelag funnet på gerikt, vindu 1.etg.	X?	Museumsoppmaling 1925/27?
8		Beige	S 2010-Y20R		x	Museumsoppmaling 1925/27?
9		Grå, lys	S 3005-G80Y		x	
10		Hvit				
11		Hvit, gulig			x	
12		Grønn, lys	S 3010-G20Y		x	1983-84
13		Grønn	S 6020-G50Y /8010-G10Y /7020-G10Y	Vinduene har tre lag tilsvarende grønn moderne maling.	x	
14		Grønn	S 6020-G50Y		x	Nåværende farge (2015)

*Fargen kan ha vært mindre gul enn denne koden ** Nærmeste kode

5.3 Periode 1²¹: 1800-1850

En akvarell malt av F. Dreyer i 1816 viser Bryggen med hvite eller lyse fasader. Bygningene kan ha vært hvite, eller fargen er bleket bort på akvarellen. Bergen var sannsynligvis en «hvit by» tidlig på 1800-tallet (Olstad 2006)

Utsnitt av akvarell av F. Dreyer 1816.

Bygningselementene i Louis Seize-stil, pilastre, dekorlist under vindski og dekorerte etasjeskiller kan dateres til denne perioden på stilistisk grunnlag. Det ble dessuten funnet mange malinglag på disse elementene. I 1 og 2. etasje på vestveggen er eldre panel bevart, og på nordveggen 2. og 3. etasje. Fargeundersøkelsen viser flere lag med hvite eller lys grå lag på dette panelet og på de øvrige dekorelementene. Det hvite pigmentet som er observert i malingen er sinkhvitt, et pigment som erstattet blyhvitt på midten av 1800-tallet. NIKU har ikke med sikkerhet observert blyhvitt i de tidlige hvite malinglagene. Dette er det pigmentet en kunne forvente i denne perioden. Mangelen på sikkert funn av blyhvitt gjør dateringen av elementene usikker. Men det kan også bety at de tidlige lagene er avslitt eller ikke er funnet. Undersøkelser av tverrsnitt av malingprøver i mikroskop viser at de tidlige malinglagene som er funnet er meget slitte.

Deler av vinduene kan være fra denne perioden. Vinduene har blitt skrapet for eldre malingslag i nyere tid.²² Vinduene i 2. etasje har overfals, noe som trekker vinduene fram i tid, men dette kan være en sekundær endring. Det er en vindusgerikt fra perioden bevart på nordveggen.

²¹ Ettersom vi mener at bygningen kan ha blitt panelt første gang i denne perioden, har vi kalt dette periode 1

²² Det er bevart fragmenter av gul farge under fargementer av et hvitt lag på enkelte steder på vinduene. Dette er funnet på en vindusramme i 2. etasje, vindu nr. 4 fra nord på V-fasaden, og på ett vindu på N-fasaden.

5.4 Periode 2. 1850 -1900

Foto fra 1866 som viser bygningen hvit eller lys. Foto: K. Knudsen
https://no.wikipedia.org/wiki/Bryggen_i_Bergen#/media/File:Bryggen_in_Bergen_by_Knud_Knudsen_abt_1866.jpg

I den første delen av denne perioden har bygningen sannsynligvis vært malt hvit. Finnegårdens fasade i første etasje ble endret da Murtasken ble bygget i 1879.

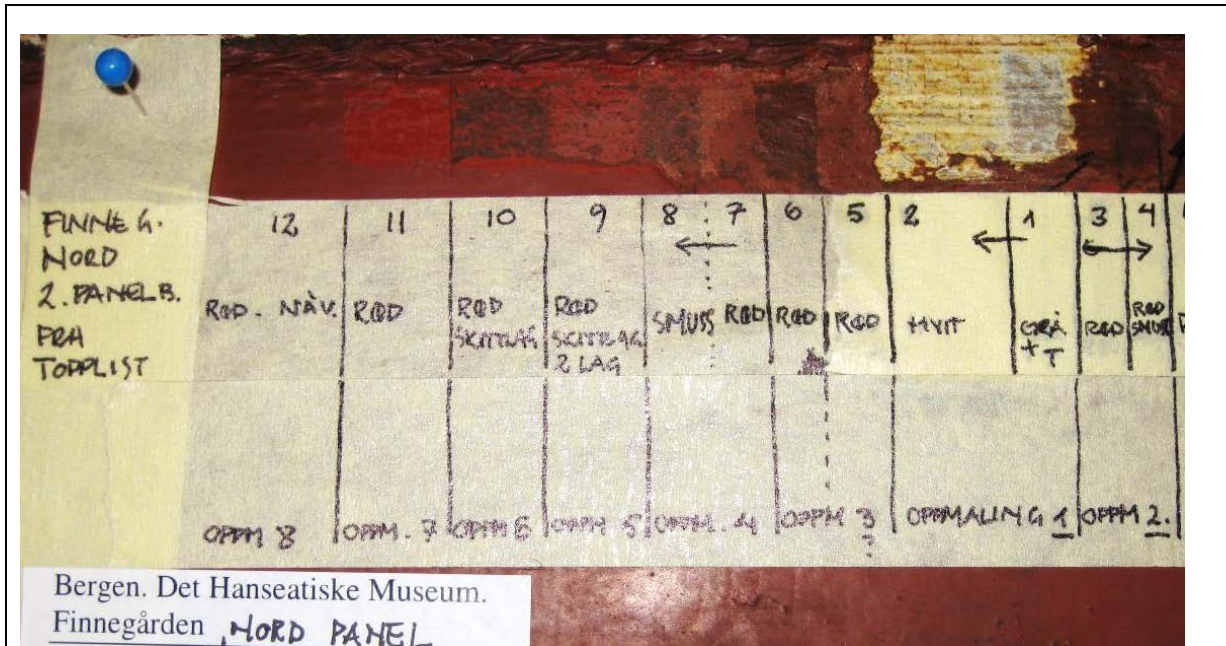
5.4.1 Skiftet fra hvit fasade til rød; siste del av 1800-tallet

Det er usikkert når Finnegården skiftet farge fra hvit til rød. Det er ikke funnet noen skriftlig informasjon som kan datere fargeovergangen. Tidligere undersøkelser av andre vestfasader viser at fargeendring til rødt vurdert trolig har skjedd tidlig på 1900-tallet: «På Bredsgårdens og Hjortegårdens røde fasader finnes det panel som er datert til tidlig 1800. Det er funnet omtrent 24 malinglag på Bredsgårdens panel, mens det på Hjortegårdens er cirka 20. Noen av disse kan være grunningslag. 14 av de 20 fargelagene på Hjortegården er hvite eller lyse. Begge fasadene har først vært lyse i en lang periode og deretter røde; Tilgjengelig fotomateriale viser at skiftet fra lyst til rødt på Hjortegården har skjedd mellom ca 1900 og 1928, og mellom ca 1900 og 1932 på Bredsgården. Den grønne stafferingen på fasadene kom med rødfargen». (Olstad 2006)

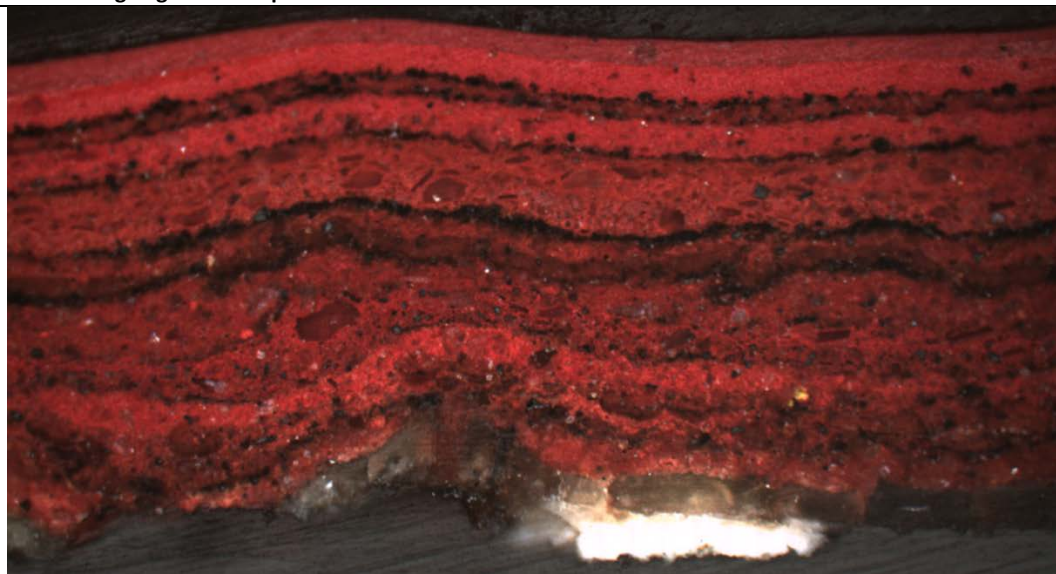
5.4.2 Røde oppmalinger av panelet

Ved avdekking på bygningen ble det funnet flere røde fargelag. Det første røde fargelaget er oljerikt og de påfølgende lagene slipper fra dette. Et oljelag som ligger på den hvite malingen under det første røde malinglaget kan også skyldes overskudd av olje i dette laget. Ved avdekking på fasaden så det ut til å være stor liket i de røde lagene på vest- og nordfasaden. Vurdering av materialprøver i mikroskop verken bekreftet eller avkreftet denne vurderingen gjort på stedet.

De røde lagene skiller seg vanskelig fra hverandre og har ingen definert overflate når de avdekkes i en fargetrapp. Dette sees også i materialprøvene. Bare for noen lag er det lett å se smusslaget som viser at dette er en overflate. De eldste fargelagene har generelt vært meget slitt før neste oppmaling. På nordveggen sees 4 moderne, finkornete fargelag øverst i fargetrappen, mens det er vanskelig å si om det er tilsvarende 3 eller fire moderne malinger på vestfasaden. De røde fargene som er funnet før de tre-fire nyeste lagene, er generelt mørke engelskrøde farger. De nyere fargene kan betegnes som lys engelsk rød og er like den nåværende fargen (2015).

Farge-trapp på eldre panel på nordveggen, 2. etasje. To hvite/lyse fargelag, lag 1 og 2, er avdekket til høyre i prøven. Samme fargelag er funnet på vestfasaden.

Tverrsnitt tatt ut ved avdekkingsprøven ovenfor. Rester av to lyse lag nederst i prøven er overeksponert i dette fotoet.

Tverrsnitt av materialprøve fra det eldste panelet, panelet i 1. etg på vestfasaden i pålys og UV.

Kun de eldste lagene sees. Prøvene er vurdert til å ha cirka 4 hvite lag nærmest treverket, og viser at fasaden med dette panelet ble oppmalt hvit i alle fall to ganger før den ble rød.

5.4.3 Oppmalinger av fasadedetaljer sammen med de røde panelfargene

Pilastrene i ytterkant av fasaden, profilert list under etasjeskiller, kistebord og profilert list under dette samt deler av gerikten rundt vinduet i første etasje ser ut til å ha blitt malt i de samme fargene. Trolig har vinduer og vindusomramming vært malt som disse andre elementene på fasaden så lenge panelet har vært malt rødt. Ettersom det ikke er mulig å undersøke overganger mellom panel og detaljer på fasaden, er det ikke mulig å si med sikkerhet hvilke farger på fasadedetaljene som hører til hvilken rød oppmaling.

5.4.4 Første røde oppmaling; sannsynligvis 1879

Skiftet fra hvit fasade til rød på Finnegårdens fasade har skjedd mellom 1866 og 1879. Det kan ha skjedd i forbindelse med oppføring av murtasken i 1879.

Bildet viser den nyoppførte murtasken og Finnegårdens fasade mot vest i 1880. Om fotografiet tolkes riktig er fasaden ikke lenger hvitmalt. Foto O. Borgen Ubb-bs-ok-11946

Før 1900. Foto: Marcus Selmer 1880-1889. ubb-s-097

Foto: før 1900. Postkort, Stiftelsen Bryggen

5.4.5 Fargekoder for første røde oppmaling av panelet

Fargekodene nedenfor er fra den første røde oppmalingen etter den hvite fasaden som trolig har skjedd i forbindelse med oppsetting av Murtasken i 1879.

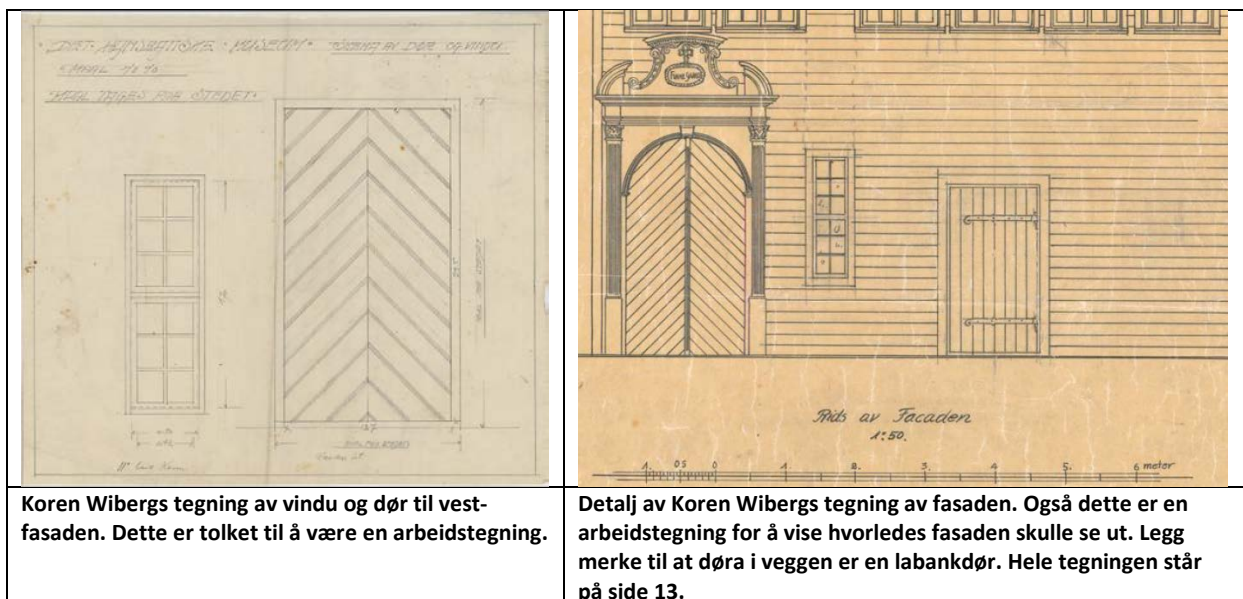
Undersøkellesområde.VEST	Fargenavn	Materiale	Fargekode
Vegg/fasade - Panel N V. Dør nord på vestfasaden- Dørsmyg	RØD	linoljemaling	S 3560-Y80R / S 5040-Y70R/ S 5040-Y80R
Pilastre, listverk, fasadedetaljer	GRØNN	linoljemaling	S 8010-G50Y / S 7020-G30Y
Vindusramme, vindusgerikter	INGEN INFORMASJON		
Dør nord på vestvegg: Dørblad	INGEN INFORMASJON		

Det er oppgitt tre NCS-koder for den røde og to for den grønne. Fargene ligger i området som kodene beskriver.

5.5 Periode 3. 1900-1950

Mellom 1920 og 1926 ble fasaden endret tilbake til sitt antatt opprinnelige utseende.²³

Det foreligger en del tegninger av bygningsdetaljer laget av Koren Wiberg fra denne tidlige museumsperioden. Dette kan være tegninger som viser hvorledes han ønsket å tilbakeføre fasaden. Se nedenfor og side 13 i rapporten.

Koren Wibergs tegning av vindu og dør til vestfasaden. Dette er tolket til å være en arbeidstegning.

Detalj av Koren Wibergs tegning av fasaden. Også dette er en arbeidstegning for å vise hvorledes fasaden skulle se ut. Legg merke til at døra i veggen er en labankdør. Hele tegningen står på side 13.

Panelet i 1. etasje og mellom vinduene i 2. etasje på vestfasaden ble skiftet ut i forbindelse med denne endringen. Veggpanelet ble rødmalt i flere omganger i denne perioden. Bygningselementene i Louis Seize-stil, pilastre, dekorlist under vindski og dekorerte etasjeskiller er i perioden blitt malt først i grønne farger og deretter i lyse farger.

²³ I årsberetning fra 1926 -27 fremkommer det at sjøboden var brakt tilbake til sitt opprinnelige utseende. (Lohne 2013,14)

Vinduer og gerikter kan ha vært malt som de nevnte bygningsdetaljer, men kun rester av maling er funnet på vinduene. Den nåværende porten mot nord i vestfasaden ble satt inn og sannsynligvis malt brun. Porten kan være gjenbruk, ettersom den har mange malinglag.

I 1920 ble gatenivået rundt museet hevet i forbindelse med etableringen av dampskipskaaien.

5.5.1 Museumsperioden; rød panelfarge oppmalt mellom 1920 – 1925/27

Undersøkellesområde. VEST	Fargenavn	Materiale	Fargekode
Vegg/fasad Panel, Dør nord på vestvegg: Dørblad	RØD	Linoljemaling	S 4050-Y70R / S 5040-Y70R/ S 5040-Y80R ²⁴
Pilastre, listverk, fasadedetaljer Døromramming og smyg til dør nord på fasaden	BEIGE	Linoljemaling	4010-Y10R
Vindu og vindusgerikter. Labankdør midt på vestfasaden	INGEN INFORMASJON		

Det er oppgitt tre NCS-koder for den røde fargen. Fargene ligger i området som kodene beskriver.

Det er usikkert om dette er første oppmaling i museumsperioden.

²⁴ Tre NCS koder ble brukt for å beskrive denne fargen ved undersøkelsen. Fargen ligger i dette området.

5.6 Periode 4. 1950 – 2000

Panelet ble rødmalt og listverket ble malt i forskjellige grønnfarger i denne perioden. De forskjellige oppmalingene er generelt ikke datert. De røde oppmalingene er veldig like. Finnegården og Murtasken kan i perioder ha blitt malt i de samme fargene.

En blek grønn farge som er funnet ved undersøkelsen brukt til detaljer på fasaden er dokumentert på foto datert 1983-84. Vi vet ikke hvilken rød veggfarge som har stått sammen med den bleke grønne fargen.

Foto datert
1983-84.
Foto:
Museum
Bergen.²⁵

5.6.1 1970-tallet

Det ble utført reparasjoner på fasaden og NIKU vurderer at panelet i fjerde etasje kan stamme fra denne perioden.

De nye vinduene som ble satt inn i 2. og 3. etasje i denne perioden ble fjernet i 1990-årene da disse ble erstattet med 1700-tallsvinduene som stod på loftet. Panelet ble malt rødt.

5.6.2 1990-tallet

Fasadens eldre vinduer ble reparert, skrapet og malt og gjeninnsatt på 1990-tallet, og de har få eldre fargelag bevart. De fleste vindusgeriktene er kopier av eldre gerikter, og ble montert samtidig med at vinduene ble remontert.

Det ser generelt ut til å være to lag med moderne, finkornet grønn maling på vinduer og vindusomramming på vestfasaden. Ifølge Arkitekt Jan Lohne ble vestfasaden malt etter 1995, trolig med Drygolin. I 2007/8 ble fasaden malt med linolje. Nordfasaden ble malt i 2016.

²⁵ Fotografiet er gitt NIKU av arkitekt Elin Thorsnes, Bergen

5.6.3 Nåværende farger

Område	Farge	NCS Kode
Panel, Kistebord, Dørblad 1.etasje midt på fasaden, deler av dørromramming, dør vest i fasaden. Dørblad, dør vest i fasaden.	Engelsk rød	S 5040-Y80R (Koden er litt for mørk)
Profilert og dekorert list mellom panel og kistebord, vannbrett mellom etasjene, profilert list under vannbrett, vinduer og gerikter, dørromramming 1.etasje midt på fasaden, deler av dørromramming, dør vest i fasaden.	Grønn	S 6020-G50Y
Deler av dørromramming og dørsmyg, dør vest i fasaden.	Hvit	
Døroverstykket, dør vest i fasaden.	Sort og gull	

Vestfasade

Norddør i vestfasade

Nordfasade, fremre, nedre del

5.7 Forslag til fargebruk ved oppmaling av Finnegården

NIKU foreslår en oppmaling til det som er vurdert å være første oppmaling med re-etablert første etasje som sjøbod. Oppmalingen anbefales å følge samme fargeskjema som i dag, dvs det som er grønt i dag males beige, mens det som er rødt males rødt.

Område	Farge	NCS Kode
Panel	Mørk engelsk rød	S 5040-Y70R/ S 5040-Y80R
Vindskier	Beige	S 2010-Y20R eller 4010-Y10R
Kistebord,	Mørk engelsk rød	S 4050-Y70R / S 5040-Y70R/ S 5040-Y80R
Profilert og dekorert list mellom panel og kistebord.	Beige	S 4010-Y10R eller 2010-Y20R
Vannbrett mellom etasjene	Beige	S 4010-Y10R eller 2010-Y20R
Profilert list under vannbrett	Beige	S 4010-Y10R eller 2010-Y20R
Vindu og gerikt i loftsetasje	Beige	S 4010-Y10R eller 2010-Y20R
Vinduer i 1., 2. og 3. etasje	Beige	S 4010-Y10R eller 2010-Y20R
Gerikter/vannbrett, til vinduer i 1., 2. og 3. etasje	Beige	S 4010-Y10R eller 2010-Y20R
Dørblad 1. etasje midt på fasaden	Mørk engelsk rød	S 5040-Y70R/ S 5040-Y80R
Døromramming 1. etasje midt på fasaden	Beige	S 4010-Y10R eller 2010-Y20R
Dør/Døromramming 1. etg. nord på fasaden	Samme fargeskjema som i dag brukes, dvs det røde males rødt og det som nå er grønt males beige. Øvrige farger beholdes som i dag.	

Det er oppgitt to koder for fargen på detaljene på fasaden. Det er ikke mulig å finne ut hvilken av disse beige fargene som er brukt ved første oppmaling av bygningen som museum. Derfor kan begge fargene brukes ved en eventuell oppmaling. Det er oppgitt to fargekoder for den røde fargen på panelet etc. Det betyr at det kan brukes en rød farge som ligger i dette fargeområdet ved oppmaling av bygningen. Denne røde fargen kan brukes uansett valg av farge på de øvrige fasadeelementene: S 4010-Y10R eller 2010-Y20R.

Beslutning om fargebruk ved oppmaling bør sees i sammenheng med oppmaling av Murtasken og bruk av farger på denne.

5.7.1 Malingsanvisning

Det bør lages oppstryksprøver av fargene. Ettersom NCS-kodene ikke er identiske med de funne fargene, bør det utvises et visst skjønn når fargene velges til oppmaling.

Ved en eventuell oppmaling bør det brukes en ren linoljebasert maling uten andre tilsetninger, eller dersom forvaltningsmyndigheten tillater det, en linoljebasert maling med noe alkylid. Oppmalingen bør gjøres av erfarne malere som har dokumentert erfaring med bruk av linoljemaling. Et vellykket og varig resultat av malerarbeidet er i like stor grad avhengig av malingen og håndverkeren.

Ved bruk av linoljemaling må første strøket tynnes. Det bør ikke brukes alkydbaserte fabrikkproduserte grunninger. Det må sannsynligvis ligge i alle fall to strøk på grunningen. Strøk to tynnes noe mindre enn grunnstrøket. Toppstrøket tynnes ikke.

Malingen skal påføres med pensel. Den skal arbeides inn i flaten. Malingen skal legges på i tynne strøk. Strøk-retningen skal følge vedretningen. Etterstryk er nødvendig for å unngå sig i linoljemalingen.

6 Murtasken. Fasade mot vest

Murtasken 1880. Fasaden til venstre i bildet er vestfasaden.

Murtaskens vestfasade 2015

Murtasken er tegnet av stadskonduktør C. V. von der Lippe og sto ferdig i 1879. Det var butikklokaler i 1. etasje. I 1917 ble det innredet direktørkontor i 2. etasje og vinduene i etasjen ble skiftet ut til større format. Finnegårdens fasade ble endret da Murtasken ble bygget. Det er usikkert om de to fasadene ble malt med de samme fargene.

Fargeundersøkelsen i 2015 omfattet kun vestfasaden. Fasaden er tidligere rensset for maling og mye av pussen er fjernet. Dette vanskeliggjorde undersøkelsen og gjør resultatene usikre. Her er det høyst sannsynlig fargelag som ikke er funnet. Butikkfasaden i første etasje er ikke undersøkt.

6.1 Malinglag funnet på Murtaskens vestfasade.

6.1.1 Veggfelt

Lag	Materiale	Farge	NCS-kode tolket til antatt malt farge	Kommentar	Oppmaling/eksponert lag
0	Murstein				
1		Rød	S 3560-Y70R		x
2		Rød, mørk	S 5040-Y90R		x
3		Rød, gulig (orange)	S 3560-Y60R /4050-Y70R	Dette kan være oppmaling som ble gjort da Finnegårdens «museumsfasade» ble etablert.	x
4		Rød	S3060-Y70R		x
5	Slemming			KC-mørtel?	
6		Rød	S 4050-Y80 R /5040-Y80R		x
7		Hvit			
8		Rød	2050-Y90R /3050-Y90R Nåværende farge		x

6.1.2 Lisener/glattpussede områder.

Tabellen er basert på undersøkelser på pilastre.

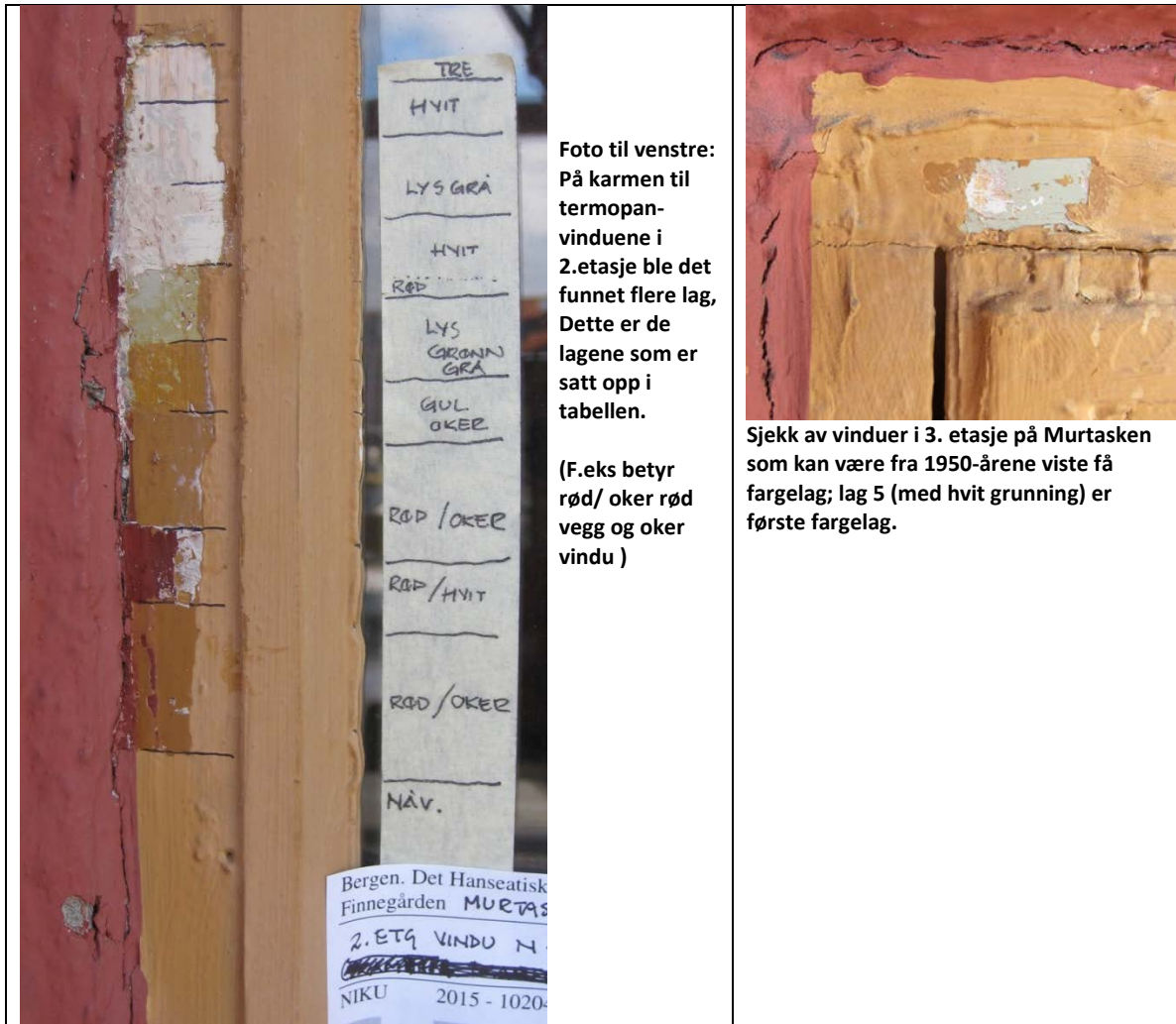
Lag	Materiale	Farge	NCS-kode tolket til antatt malt farge	Kommentar	Oppmaling/eksponert lag
0	Mur				
1		Brun, mørk, grålig	S 4030-Y30R/ 3030-Y20R	Det kan ligge et tynt seislage under dette laget	x
2		Gul oker	S 3020-Y20R		x
3		Gul oker	S 3020-Y20R		x
4		Grå lys /beige	S 3502-Y		x
5		Hvit		Grunning	
6		Lys oker	S 2010-Y40R		
7	Slemming	Grå			
8	Slemming	Hvit			
9		Gul oker			
10		Hvit			
11		Gul oker	Nåværende farge	Moderne murlaging	x

6.1.3 Malinglag funnet på Murtaskens vestfasade. Vinduer.

Det ser generelt ut til at vinduet er malt før vegglivet ved oppmalingene. Vinduene er nyere. Disse malinglagene ble funnet på karmen, og bare nærmest vegglivet.

Lag	Materiale	Farge	NCS-kode tolket til antatt malt farge	Kommentar	Oppmaling/eksponert lag	Mulig datering
0	Tre					
1	Oljemaling	Hvit				
2	Oljemaling	Lys grå	S 2502-G		x	
3	Oljemaling	Lys grågrønn?			x	
4	Oljemaling	Hvit		Sammen med rødt på veggiv	x	
5	Oljemaling	Lys grønngrå	S 2010-G40Y		x	Datert på foto 1983-84
6	Oljemaling	Gul oker	S 3050-Y30R		x	
7	Oljemaling	Gul oker	S 4030-Y40R	Sammen med rødt på veggiv	x	
8		Hvit		Dette kan være silikon		
9	Oljemaling	Gul oker	S 4040- Y30R	Sammen med rødt på veggiv	x	
10	Oljemaling	Gul oker	S 3030-Y30R	Sammen med rødt på veggiv	x	

Den nåværende okergule fargen på vinduene er en annen maling enn den på lisener etc.

Vindu i Murtasken, 3.etasje. Trolig fra 1950-årene

Vindu i Murtasken, 2.etasje. Trolig fra 1970-årene. Vinduene er merket med 1-73 Drammen og 2 -72 Drammen. (Produsert i 1973 og 1972)

6.2 Kommentar til undersøkelsen av murtasken

På murtasken var store deler av pussen fjernet. Vi fant kun små områder med flere lag puss og meget små områder med flere lag maling. Resultatene av undersøkelsen av murtaskens vestfasade er derfor meget usikre. Undersøkelsen må sees som foreløpig og må suppleres med informasjon fra undersøkelsen av sørfasaden før denne plukkes ned.

6.3 Forslag til fargebruk ved oppmaling av Murtasken

Ettersom resultatene av undersøkelsen må sees som foreløpige, bør de nåværende fargene og det nåværende fargeskjemaet brukes ved en eventuell oppmaling av fasaden.

7 Litteratur/Kilder

Koren Wiberg, C. 1899. *Det tyske kontor i Bergen*, Bergen

Lohne, J. Udatert. *Det Hanseatiske museum. Setningsproblemer. Rapport nr.2*. SWECO- Museum Vest - Bergen kommune.

Olstad, T.M. 2006. Bryggens farger. - Fortidsminneforeningens årbok. Farger i fortiden 160.årg.: Ss.67-73.

Olstad, T.M., Carniel, F. & Mørk, E. 2014 Verdenskulturminnet Bryggen i Bergen. Dateringskart. Vestfasaden. Dateringskart for bygningene 1A, 3A, 8A, 9A og BA. NIKU Oppdragsrapport;185/2014

Universitetet i Bergen, Billedsamlingen

Takk for informasjon og velvillig bistand fra:

- Arkitekt MNAL Jan Lohne, Bergen
- Arkitekt MNAL Elin Thorsnes, Bergen
- Konsulent/driftsleder Hilde Grotnes Arnesen, Museum Vest, Det Hanseatiske Museum og Schøtstuene, Bergen
- Villa Service og Antikvarisk Verksted, Ivar Johansen, Godvik

8 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1. Historikk. Oversikt over endringer i fasaden.

Finnegården med Murtasken

Historikk	Illustrasjoner/Kilder
<p>1820</p>	 <p>http://geelmuyden.info/test/bilder/Bryggen_1820_Dreier_stor.jpg</p>
	<p><i>I 1865 kjøpte Johan Willhelm Olsen Finnegårdens stue nr. 1 for å drive regulær nordlandshandel. På denne tiden begynte nordlandshandelen å svikte og stadig flere kjøpmenn bygget om stuene for nye formål. Det meste av 1700 tallets interiør fra de andre stuene ble kastet og det var således utrolig hell at Olsen kom til Bryggen og at det var Finnegården. Han var en av få som på den tid skjønnte verdien av kulturminnet Bryggen og som hadde forutsetninger for å gjøre noe med det. Alt like etter at han hadde kjøpt Finnegården begynte han å samle på gamle gjenstander og dokumenter fra Bryggen. Finnegården er trolig en av de best bevarte stuene på Bryggen. (Lohne 2013:11)</i></p>
<p>1866 Murtasken er ikke bygget, situasjonen ligner 1820</p>	 <p>https://no.wikipedia.org/wiki/Bryggen_i_Bergen#/media/File:Bryggen_in_Bergen_by_Knud_Knudsen_abt_1866.jpg</p>
	<p><i>26 juli 1872 var Prins Oscar Fredrik på besøk i Finnegården og han ga Olsen støtte til bevaringsarbeidet. Datoen for dette besøket regnes som Det Hanseatiske Museums stiftelsesdag og museet har vært drevet sammenhengende her siden da. Bilder viser at sjøboden da hadde den originale vestfasaden og den eldre tasken av tre der det ikke er mange åpninger mot sør 3. Senere bilder viser flere åpninger i tasken. Sjøboden skjermes og tasken tas mer i bruk. (Lohne 2013:11)</i></p>
	<p><i>Murtasken sto ferdig i 1879 og er tegnet av daværende stadskonduktør C. F. v. d. Lippe (1833-1901). Tasken ble opprinnelig reist med butikklokaler i 1. etasje for utleie. Fasaden på sjøboden ble også endret. Finnegården hadde; museum, utleielokaler og butikk. Museet hadde sin egen inngang ved hjørnet til nordfasaden, mot passasjen. I front var det en inngang til utleielokale i klevan og to innganger til butikken i sjøboden. Foto viser at det tidlig var en inngang midt på taskens vestfasade. (Lohne.J./Sweco rapport nr.2)</i></p>

Historikk	Illustrasjoner/Kilder
<p>1880-1900</p>	 <p>Det kan se ut som om taket er hevet i perioden mellom foto fra 1866 og dette fotoet. Kan det ha skjedd i forbindelse med bygging av murtasken?</p> <p>O.Borgen Ubb-bs-ok-11946 (Detalj)</p>
	 <p>O.Borgen Ubb-bs-ok-11946</p>
<p>1891-1900</p>	 <p>H. Nic. Meyer Ubb-bros-00714</p>

Historikk	Illustrasjoner/Kilder
<p>1898</p> <p><i>Etter 1898</i> begynte rivningen av Bryggens øvrige sydlige gårder. (Reguleringsplan av 12. juni 1898). (Lohne.J./Sweco rapport nr.2:14)-1910</p>	 <p>R.L.Wilson ubb-wil-a-026</p>
<p>1916 Kommunen overtar museet To dører mot vest i Murtasken, ref Koren Wibergs tegning (Lohne 2013)</p>	
<p>1917-1920 Bananforretning i 1916 (Koren Wibergs tegning (Lohne 2013)</p> <p><i>Bygningen, og særlig 1. etasje er bygget om flere ganger etter 1916 (...) og endring av vinduer i 2. etasje til et større format.</i> (Usikkert om dette er i tasken)</p> <p><i>I 1917 ble det innredet direktørkontor i 2. etasje av tasken der det tidligere var kafe. (...)</i> Vinduene i 2. etasje i tasken ble skiftet. De nye vinduer fikk et større format. (Lohne.J./Sweco rapport nr.2:19)</p> <p>1920 Gatenivået rundt museet ble hevet i 1920. (...)tidligere inngang fra nord og trapp til 2 etasje ble tilbakeført (...). (Lohne.J./Sweco rapport nr.2:14)</p>	 <p>K.Knudsen ubb-kk-pk-0786b</p>
<p>Etter 1925/27</p> <p>1925-1927 I årsberetning fra 1926 -27 fremkommer det at sjøboden var brakt tilbake til sitt opprinnelige utseende. (Lohne 2013:14)</p>	 <p>K.Knudsen ubb-kk-pk-0786a</p>

Historikk	Illustrasjoner/Kilder
<p>1925/27-1930</p>	 <p>O.S.Olsen ubb-so-0088</p>
<p>1925/27-1930</p>	 <p>O.S.Olsen ubb-so-0921</p>
<p>1954 Vinduene i tasken ble endret. (Lohne 2013:14)</p>	

8.2 Vedlegg 2. Finnegården. Dateringstabell

Finnegården med murtasken. Vestfasade. 2015.

Bygningen eies av Bergen kommune og disponeres av Museum Vest, Bergen.

Vestfasade. Finnegården

Område	Datering	Begrunnelse /Kommentar	Kilde
Panel fasaden, 4. etasje	1978 (Usikker datering)	To typer nyere panel- må være satt opp samtidig. Få malinglag	Arkitekt Jan Lohne: «Under arbeidene med å sette inn nye vinduer i 1978 kan det ha vært foretatt reparasjoner / utskifting av panel». ²⁶
Panel fasaden, 3. etasje	Vurdert til å være samtidig med panel i 4.etg	Foto fra 1917-20 viser skjøter i panelet som ikke er der i dag. I alle fall deler av panelet må være skiftet.	Foto UBB K. Knudsen ubb-kk-pk-0786b
Panel fasaden, 2. etasje	1800-1850	Mange malinglag, hvite lag som eldste lag	Undersøkelsen av fasaden 2015
Panel fasaden, 1. etasje	Hoveddelen:mellom 1920-1925/27	Hoveddelen av panelet er skiftet i forbindelse med etablering av museumsfasaden	Undersøkelsen av fasaden 2015
Vindskier	2005?og 1800-1850	I 2005 ble det gjort arbeider med taket	Informasjon fra arkitekt Jan Lohne
Kistebord, profilert og dekorert list mellom panel og kistebord.	1800-1805	Mange malinglag, hvite lag som eldste lag	Undersøkelsen av fasaden 2015
Vannbrett mellom 4. og 3.etasje	Sekundært- trolig samtidig som panel i loftsetasje. 1978		Undersøkelsen av fasaden 2015
Profilert list under vannbrett	1800-1850	Mange malinglag, hvite lag som eldste lag	Undersøkelsen av fasaden 2015
Vannbrett mellom 3. og 2.etasje	Sekundært- trolig samtidig som panel i loftsetasje.1978.		Undersøkelsen av fasaden 2015
Profilert list under vannbrett	Sannsynligvis opprinnelig	Mange malinglag, hvite lag som eldste lag	Undersøkelsen av fasaden 2015
Vindu og gerikt i loftsetasje	Delvis 2014/15	Det runde loftsvinduet ble ikke skiftet ut, men vølt. Noe av borden rundt var falt av. Dette ble supplert.	Arkitekt Jan Lohne

²⁶ Personlig kommunikasjon 5.8.2016. Lohne sier i senere e-poster at ikke er dokumentert at panel ble skiftet

Område	Datering	Begrunnelse /Kommentar	Kilde
Vinduer i 3.etasje	Deler er opprinnelige	Sannsynligvis opprinnelige grunder. Vinduene er reparert i en femårsperiode. Foto fra reparasjonsperioden datert 1997. Beslagene på vinduene er til dels gjenbruksbeslag, men Villa Service har satt beslagene på vinduene tilbake på de vinduene de stod på.	Informasjon fra Villa Service 15.9.2015 Se negativt fargespor etter beslag på ett av vinduene (Foto VillaService)
Gerikter/vannbrett, til vinduer i 3.etg	Slutten av 1990-tallet	Nye da vinduene er plassert tilbake på fasaden. Villa Service har malt vinduene på verksted- geriktene er malt på stedet- søl på den røde nåværende fargen	Informasjon fra Villa Service 15.9.2015
Vinduer 2.etasje	Deler er opprinnelige	Reparert i en femårsperiode. Samme som vinduer i 3.etasje	Informasjon fra Villa Service 15.9.2015
Gerikter/vannbrett, vinduer 2.etg	Slutten av 1990-tallet	Nye da vinduene er plassert tilbake på fasaden. Villa Service har malt vinduene på verksted- geriktene er malt på stedet- søl på den røde nåværende fargen	Informasjon fra Villa Service 15.9.2015
Vindu 1.etasje		Museumsvindu fra tidlig 1900-tall. Enten laget da eller gjenbrukt fra en annen bygning. Nyproduksjon er vurdert til å være mest sannsynlig.	Undersøkelsen av fasaden 2015
Gerikter/vannbrett, vinduer 1.etg	Museumserikt eller eldre	Forholdsvis mange fargelag på gerikta der den har stått beskyttet	Undersøkelsen av fasaden 2015
Dør/Døromramming 1.etg. Nord på fasaden	Ikke mulig å datere	Deler av av omrammingen er endret fra foto fra 1925/27-1930 og dagens situasjon. Omrammingen sees på 1800-tallsbilder. Bakstykket for dekoren og deler av dekoren over døra er reparert av Villa Service på 1980-tallet	Undersøkelsen av fasaden 2015
Dør/Døromramming 1.etg. Sør på fasaden	Øvre gerikt eldre enn sidegeriktene- ikke datert	Sidegeriktene kan være fra 1970-årene?	Undersøkelsen av fasaden 2015

Murtasken. Vestfasade

Område	Datering	Begrunnelse /Kommentar	Kilde
Første etasje. Veggfelt mellom og over vinduene	1879	Pussen er nyere og det er foretatt reparasjoner	Visuell vurdering
Vinduer, 1.etasje	Sekundære	Det har vært flere endringer i første etasje gjennom tidene	Lohne.J./Sweco rapport nr.2
Andre og tredje etasje - veggfelt	1879	Pussen er nyere og det er foretatt reparasjoner	Visuell vurdering
Andre etasje - vinduer	1970-årene	Thermopanvinduene er merket 72 og 73	
Tredje etasje - vinduer	Sekundære, trolig 1954	Vinduene i tasken endret i 1954.	Lohne.J./Sweco rapport nr.2:14
Bekroning over tredje etasje	1879	Øvre del er beslått med tilpasset blikk. Blikket er sannsynligvis sekundært.	Se foto nedenfor. Fargeundersøkelsen viser sekundære lag.

Fotoet viser at det ikke er blikk-beslag på bekroningen.

Fargeundersøkelsene tyder også på at blikkbeslaget er sekundært.

Foto: Olai Schumann Olsen. Datert mellom 1918 og 1930. Utsnitt.

<http://marcus.uib.no/instance/photograph/ubb-so-0110>

8.2.1 Reparasjon av døroverstykket til dør i vestfasaden i Finnegården

Reparasjon av døroverstykket i Finnegården Bilder fra Villa Service sin hjemmeside.²⁷

Finnegårdens døroverstykket

Skiltet på Finnegårdens døroverstykket kopieres

²⁷ <http://www.villaservice.no/grafikk/index.htm> Besøkt juli 2015.

8.2.2 Reparasjon av vinduer i Finnegården

<p>www.villaservice.no/html/index.html</p> <p>antikvariske tips</p> <p>n og</p> <p>jør</p> <p>OSS</p> 	<p>Villa Service har reparert vinduer i 2. og 3. etasje. På vinduene mot vest er noen av midtstolpene de opprinnelige, men de fleste er nye. Maling er fjernet. Alle karmen er nye. Innriss i karmene er risset inn av Villa Service, fordi det var innriss i karmene de skiftet ut. Maling er fjernet fra alle vinduer. Det er brukt varme. Etterpå er vinduene oljet før oppmaling.</p> <p>Det er ikke gjort noe med panelet da Villa Service satte vinduene tilbake i fasaden.</p>
---	---

Vinduer . Bilder fra Villa Service 1990-årene. Fotografert fra papirkopier

	<p>Vindu mot nord i 2.etg. Sannsynligvis etter gjeninnsetting.</p>
	<p>Vinduer fra 2. etasje i vestfasaden etter reparasjon og før gjeninnsetting.</p>

Vindu mot nord, 2.etasje i vestfasaden etter reparasjon og før gjeninnsetting.

Vinduer fra vestfasadens 3.etasje under arbeid. All maling er fjernet.

Datering på baksiden av foto: 04.97 (1997)

	<p>Beslag er renset og satt tilbake</p>
	<p>Vinduer fra 3.etasje</p>

8.2.3 Reparasjon av skiltet på nordveggen.

Bilder fra Villa Service. 1990-årene

	<p>Skilt på nordfasaden. All maling er fjernet.</p>
---	---

Våpen på skilt på nordfasaden etter oppmaling. Dette er nåværende maling

Skilt på nordfasaden.

8.3 Materialprøver

NIKU Norsk Institutt for kulturminneforskning

Materialprøver

Top.nr.: B f. 248	Bygningsnavn: Finnegården	Rapport:	☐ Interiør	Prosjektnavn:
GAB. nr.:	Adresse: Finnegården 1A	Prosjektnr.:	☒ Eksteriør	Dato:

0 Eksteriør

Rom nr.	Prøve nr.	Bygnings- element	Uttakssted	Kommentar	Bunn- materiale	Materiale / funksjon	Øverste farge	Dekor	Problemstilling	Inn støpt	Foto	Sign
0	0									☐		
0	11	Panel	1. etg	V-fasade. Ø for dørøverstykke	Tre		Rød			☒		BH
0	13	Panel	1. etg	V-fasade, mellom pilaster og vindu	Tre		Rød			☒		BH
0	14	Dørøverstykke	1. etg	V-fasade. Buet profilert list, dørøverstk	Tre		Grønn			☒		BH
0	15	Bord over pilaster	1. etg	V-fasade. Felt mellom pilaster ved portal og dørøverstykke	Tre		Grønn			☒		BH
0	16	Panel	1. etg	N-fasade. Eldre panel	Tre		Rød			☒		BH
0	18	Metallbeslag	1. etg	V-fasade. Beslag under dørøverstk	Metall		Grønn			☒		BH
0	19	Panel	1. etg	V-fasade. Over portal. Hvit i bunnen?	Tre		Rød			☐		BH
0	21	Pilaster	2. etg	V-fasade. Pilaster	Tre		Grønn			☒		BH
0	22	Panel	2. etg	V-fasade.	Tre		Rød			☒		BH
0	23	Vindu	2. etg	V-fasade. 1-N. Nord, oppe	Tre		Grønn			☒		BH
0	24	Etasjeskille	2. etg	V-fasade. Hukil	Tre		Grønn			☒		BH

0	25	Vindu	2. etg	V-fasade.Vindu N-3. Nedre, nordre ramme	Tre		Grønn		☒		BH
0	27	Vindu	2. etg	V-fasade. Nord	Tre		Grønn		☒		BH
0	28	Panel	2. etg	V-fasade. Mellom vindu 2 og 3	Tre		Rød		☒		BH
0	31	Vindu	3. etg	V-fasade. Vindu N-6. Midtre stolpe oppe	Tre		Grønn		☒		BH
0	32	Panel	3. etg	N-fasade	Tre		Rød		☒		BH
0	33	Panel	3. etg	N-fasade. Dekkbord	Tre		Rød		☒		BH
0	34	Vindu	3. etg	N-fasade. Vindu vest for ark	Tre		Rød		☒		BH
0	35	Plate	3. etg	N-fasade. Tildekking, sval	Tre		Rød		☒		BH
0	36	Pilaster	3. etg	V-fasade. Pilaster, side	Tre		Grønn		☒		BH
0	41	Dekorlist	4. etg	V-fasade. Dekorlist under vindski, syd	Tre		Grønn		☒		BH
0	42	Vindski	4. etg	V-fasade. Nedre vannski, sør	Tre		Grønn		☒		BH
0	43	Vindski	4. etg	V-fasade. Underside vannski, sør	Tre		Grønn		☒		BH
0	44	Panel	4. etg	V-fasade. Panel merket 03 på tegning	Tre		Rød		☒		BH
0	45	Panel	4. etg	N-fasade? Øvre panelbord	Tre		Rød		☐		BH
0	46	List	4. etg	N-fasade? Nord list under takutspring	Tre		Rød		☐		BH

0	110	Smyg, port	1. etg	V-fasade. Buet smyg langs portal	Tre		Hvit			☒		BH
0	112	Pilaster, port	1. etg	V-fasade. Profilert horizontal list på dørgerikten	Tre		Grønn			☒		BH
0	113	Lis, port	1. etg	V-fasade. Profilert horizontal list på dørgerikten	Tre		Hvit			☒		BH
0	114	Karm	1. etg	V-fasade. karm, inn mot dør	Tre		Rød			☒		BH
0	115	Midstykke over portal	1. etg	V-fasade. Midstykke på buen over portal	Tre		Grønn			☒		BH
0	116	Port	1. etg	V-fasade. Port	Tre		Rød			☒		BH
0	117	Buet dørsmyg	1. etg	V-fasade. Buet dørsmyg over port	Tre		Hvit			☒		BH
0	118	Port,karm	1. etg	V-fasade. Dørkarm, port	Tre		Grønn			☒		BH
0	119	Pilaster	1. etg	V-fasade. Pilaster nord for port	Tre		Grønn			☒		BH
0	120	Panel	1. etg	V-fasade. Stående bord over port	Tre		Rød			☒		BH
0	123	Panel	1. etg	V-fasade. Ikke hvit i bunnen	Tre		Rød			☒		BH
0	124	Beslag	1. etg	V-fasade. Beslag på vegg ved buet form på dørøverstykket . 4 røde lag og grunning	Metall		Rød			☐		BH

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 120/2016

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00